

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG‘ONA POLITEXNIKA INSTITUTI**

**08.00.08. – “Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit” ixtisosligi bo‘yicha
tayanch doktorantura (PhD) ga kirish sinovida bilim darajasini belgilovchi
mutaxassislik fani**

DASTURI va BAHOLASH MEZONLARI

Dastur Farg‘ona politexnika institut Ilmiy
Kengashining 2023-yil “_____”
_____da bo‘lib o‘tgan majlisida
ko‘rib chiqildi va maqullandi. Ilmiy
Kengash raisi, institut rektori

_____ O‘.R.Salomov
“_____” _____ 2023 yil

Farg‘ona – 2023 yil

Kudbiyev D., Ismanov I.N., Nurmatov O.T., Ermatov A.A.
08.00.08 – “Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit” ixtisosligi bo‘yicha malakaviy imtihon dasturi. – Farg‘ona: Farg‘ona politexnika instituti, 2023. – 24 b.

Malakaviy imtihon dasturi va baholash mezonlari Buxgalteriya hisobi va audit kafedrası yig‘ilishida muhokama qilingan 2023-yil “30” sentyabr, bayon №2 . Farg‘ona politexnika institut Ilmiy Kengashining 2023-yil “_____” _____da bo‘lib o‘tgan majlisida ko‘rib chiqilgan va maqullangan.

Ushbu malakaviy imtihon dasturi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-oktyabrdagi “Axborot texnologiyalari sohasida ta‘lim tizimini yanada takomillashtirish, ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish va ularni IT-industriya bilan integratsiya qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4851-sonli, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 22-maydagi 304-sonli “Oliy o‘quv yurtidan keyingi ta‘lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarorlari va 2017-yil 16-fevraldagi PF-4958-son “Oliy o‘quv yurtidan keyingi ta‘lim tizimini yanada takomillashtirish to‘g‘risida”gi Farmoni hamda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2016-yil 28-yanvardagi 220/2-sonli “Malakaviy imtihonlarni o‘tkazish tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi Qaroriga muvofiq tayyorlangan.

Taqrizchilar:

- Qurbonov Z.N - O‘zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo‘mitasining Fiskal instituti, i.f.d., prof.
- Rizayev N.Q. - O‘zbekiston Respublikasi Bank Moliya akademiyasi, i.f.d., prof.
- Qoraboyev M.M. - Farg‘ona politexnika instituti, i.f.n., dos.

© Farg‘ona politexnika instituti, 2023-yil

KIRISH

Respublikamizda “Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi”ning bosh maqsadi etib, iqtisodiyot tarmoqlari va ijtimoiy sohani jadal rivojlantirish, ilmiy-intellektual hamda moliyaviy resurslarni to‘liq safarbar etgan holda ilmiy-innovatsion salohiyatdan keng foydalanish, istiqbolda ilm-fanni muntazam islox, qilib borishning ustuvor yo‘nalishlarini belgilash, zamonaviy bilimga ega va mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash, ilmiy infratuzilmani modernizatsiya qilish ishlarini sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘tarish kabilar belgilangan.¹ O‘z navbatida O‘zbekiston Respublikasi Prezidenta Sh.Mirziyoyev tomonidan joriy yil 16-iyunida “Oliy ta’lim tizimidagi ustivor vazifalar”ga bag‘ishlangan videoselektorda xam to‘rta ustivor vazifani ko‘rsatib o‘tilgan. Ana shu vazifalarning uchinchi “Oliy ta’lim muassasalarining ilmiy saloxiyatini oshirish, ilm-fan va innovatsiyani rivojlantirish”ga qaratilgan².

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 4611-sonli qaroriga asosan 2021-yil 1-yanvardan boshlab, aksiyadorlik jamiyatlari, tijorat banklari, sug‘urta tashkilotlari va yirik soliq to‘lovchilar toifasiga kiritilgan korxonalar MHXS asosida buxgalteriya hisobi yuritilishini tashkil etadi va 2021-yil yakunlari bo‘yicha moliyaviy hisobotni MHXS asosida tayyorlaydi³. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga (MHXS) o‘tishning zaruriyati shundaki, respublikamizdagi mavjud aksiyadorlik jamiyatlari, tijorat banklari, sug‘urta tashkilotlarining moliyaviy faoliyati xaqida xorijiy investorlarni ishonchli va zarur axborotlar bilan ta’minlash, korxonalarni xalqaro moliya bozorlariga kirish imkoniyatlarini kengaytirish, buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobot, iqtisodiy tahlil, audit, tijorat banklaridagi buxgalter va audit mutaxassislarini xalqaro standartlar bo‘yicha tayyorlashdan iborat.

08.00.08 - “Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit” ixtisosligi bo‘yicha tanyach doktoranturaga kirish yuzasidan imtixon dasturi tuzishda yuqorida qayd etilgan talablar inobatga olingan.

08.00.08 - “Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit” ixtisosligi bo‘yicha tanyach doktoranturaga kirishga talabgorlarning xalqaro moliyaviy hisobot standartlari, xalqaro buxgalteriya hisobi modellari, iqtisodiy tahlil, audit xamda xalqaro audit standartlarining nazariy va amaliy jihatlariga oid, amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohotlar sharoitida moliyaviy hisobotlarni tuzish va taqdim etish konsepsiyasini shakllantirish, tadbirkorlik subyektlar to‘lovga layoqatligini baholash va ularni samarali auditini

¹ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-oktyabrdagi “Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi farmoni. PF-6097. https://Lex.uz/docs/5_0_73_447

² <https://president.uz/uz/lists/view/4424>

³ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 4611-sonli qarori. <https://lex.uz/docs/4746047>

o‘tkazish, shuningdek, byudjet tashkilotlarda buxgalteriya hisobini tashkil etish va yuritish xamda tijorat banklarida buxgalteriya hisobining o‘ziga xos xususiyatlarini atroflicha to‘g‘ri baholash imkonini beradi.

Shuningdek, 08.00.08- “Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit” ixtisosligi bo‘yicha tanyach doktoranturaga kirish imtihon dasturi O‘zbekistonda buxgalteriya hisobi va hisobotini MHXSlari talablari asosida tashkil etish va yuritish, ularning moliyaviy holatini tahlil qilish hamda auditni rejalashtirish, auditorlik xulosasi va hisobotlarini tuzish masalalarini xam qamrab olgan. Bu esa, talabgorlarning buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil, audit, byudjet hisobi va hisoboti xamda bank hisobi va auditining nazariy asoslari borasidagi bilimlarini xam baholash imkonini beradi.

Dastur 08.00.08 - “Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit” ixtisosligi bo‘yicha tanyach doktoranturaga kirish yuzasidan talabgorlarning imtihonga tayyorlanish va uni topshirish uchun mo‘ljallangan.

I BO‘LIM. BUXGALTERIYA HISOBI

1-mavzu. Buxgalteriya hisobining tarixiy va zamonaviy istiqbollari

Buxgalteriya hisobining paydo bo‘lishi. Ikkiyoqlama yozuvning keng tarqalishi. Italiya, Fransiya, Germaniya buxgalteriya hisobi maktablari. Xalqaro buxgalteriya hisobi ichki hisobdan farq qilinishi. Xalqaro buxgalteriya hisobining ahamiyati va dolzarbligi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”ti 4611-sonli qarorining tarixiy ahamiyati.

2-mavzu. Buxgalteriya xisobining rivojlanishi va xalkaro tasniflanishi

Buxgalteriya hisobining rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillar. Xalqaro buxgalteriya hisobini tasniflanishining ikki kategoriyasi. Buxgalteriya hisobini rivojlantirishning to‘rt yondashuvi. Qonuniy tizim: Umumiy qonun va buxgalteriya hisobi to‘g‘risidagi qonun. Buxgalteriya hisobining amaliyot tizimlari.

3-mavzu. Buxgalteriya xisobining xalkaro modellari

Buxgalteriya hisobi xalqaro modellarining vujudga kelishi va zaruriyati. Kontinental model va uning ahamiyati. Britan-Amerika modeli va uning mohiyati. Janubiy-Amerika modelining o‘ziga xos xususiyatlari. Islom modelining rivojlanishi. Buxgalteriya hisobining xalqaro modellarini moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlarini shakllanishiga ta’siri.

4-mavzu. Buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari:USGAAP va IFRS

Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlari (MHXS) tushunchasi va ahamiyati. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari Qo‘mita (Fond) maqsadi va uning vazifalari. MHXS Qo‘mitasining tashkiliy tuzilishi. MHXSning etaloni: USGAAP va IFRS. USGAAP - umumqabul qilingan buxgalteriya hisobi tamoyillari. IFRS - Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari. USGAAP va IFRS o‘rtasidagi bog‘liklik va farqli jihatlari.

5-mavzu. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga kirish

Moliyaviy hisobot xalqaro standartlarining asosiy mazmuni va uning buxgalterlarni tayyorlash tizimidagi o‘rni. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining yaratilish tarixi. Moliyaviy Hisobotning Xalqaro Standartlari bo‘yicha Kengashning maqsadi va uning tavsifi. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini ishlab chiqish, qabul qilish va foydalanish imkoniyatlari.

6-mavzu. Moliyaviy xisobotni tayyorlashning konseptual asoslari

Moliyaviy hisobot konseptual asoslarining tarkibi. Moliyaviy hisobning umumiy fundamental qoidalari. MHXS (IFRS) 1 “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini birinchi marta qo‘llash. BHXS(IAS) 8 “Hisob siyosatlari, buxgalteriya hisobi maqsadida baholashlardagi o‘zgarishlar va xatolar” standartining mazmuni va qo‘llanilishi.

7-mavzu. Joriy aktivlar hisobi

Pul mablagʻlari va valyuta operatsiyalari hisobining vazifalari. Pul mablagʻlarining ichki nazorati. Hisob kitoblar tizimida bank bilan kelishuv. Kassa muomalalarining hisobini yuritish tartibi. Pul mablagʻlari boʻyicha kassa, hisob-kitob, valyuta schyoti va bankdagi boshqa schyotlarni tashkil qilish. Bank muassasalaridagi schyotlarni yuritish hisobi. Bankdagi maxsus schyotlar, akkreditiv, chek daftarlari va boshqa maxsus schyotlar boʻyicha hisoblashlar.

Tovar-moddiy zaxiralarining xoʻjalik faoliyatida tutgan oʻrni va bu sohada hisobning vazifalari. Tovar-moddiy zaxiralar miqdori va egalik xuquqini aniqlash. TMZlar tannarxini hisoblash va ularni baholash usullari. Tovar-moddiy zaxiralar boʻyicha yoʻqotishlarni baholash. Materialarni turkumlash va baholash. Materiallarni qabul qilishni xujjatlashtirish, materiallarni omborda va buxgalteriyada hisobga olish. Materiallarni sarflash hisobi: oʻrtacha bahoda, FIFO va boshqa usullar.

Materiallardan foydalanishni nazorat qilish. Inventar va xoʻjalik jixozlari hisobi. Materiallarni hisobga olish tizimlari.

8-mavzu. Uzoq muddatli aktivlar hisobi

Investitsiya faoliyatining meʼyoriy-xuquqiy asoslari. Investitsiyalar toʻgʻrisida tushuncha va ularning turkumlanishi. Moliyaviy va real investitsiyalar toʻgʻrisida tushuncha, ularni tasniflash va baholash. Uzoq muddatli moliyaviy qoʻyilmalar tarkibi. Qimmatli qogʻozlar: aksiya, obligatsiya, zayom va boshqalar. Uzoq muddatli moliyaviy qoʻyilmalarning analitik va sintetik hisobi.

Asosiy vositalarni turkumlash va baholash tartibi. Asosiy vositalarni xoʻjalik balansiga qabul qilish. Oʻrnatiladigan uskunalar hisobi. Asosiy vositalar xarakterini xujjatlashtirish. Asosiy vositalarning sintetik va analitik hisobini tashkil qilish. Asosiy vositalarga amortizatsiya hisoblashning tartibi va usullari. Asosiy vositalarni qayta baholash hisobi.

Nomoddiy aktivlar tushunchasi, ularni tasniflash. Nomoddiy aktivlarni baholash. Nomoddiy aktivlarni qabul qilish. Nomoddiy aktivlarning analitik va sintetik hisobini tashkil qilish. Nomoddiy aktivlarga amortizatsiya hisoblashning tartibi va usullari. Nomoddiy aktivlarni hisobdan chiqarish tartibi va hisobi.

9-mavzu. Oʻzbekistonda boshqaruv hisobi konsepsiyasi

Boshqaruv hisobining funksiyalari. Boshqaruv hisobida axborotlar tizimi.

Boshqaruv hisobida xarajatlarning tasniflanishi va mazmuni. Xarajatlar xaqida tushuncha. Ishlab chiqarilgan maxsulotlar boʻyicha tannarxga qoʻshiladigan xarajatlarni umumlashtirish va ularni taqsimlash. Xarajatlar dinamikasi va uni nazorat qilish. Tannarh hisobi tizimi. Xarajatlarning rejalashtirish, nazorat qilish va qaror qabul qilishdagi oʻrni.

Jarayonli, buyurtmali, bosqichli tannarx hisoblash usullari. Toʻliq tannarx va ishlab chiqarish tannarxini hisoblash. Bevosita xarajatlarni mahsulot (ish, xizmatlar) tannarxiga qoʻshish. Bilvosita xarajatlarni mahsulot tannarxi tarkibida hisobga olish. Xaqiqiy va normativ usullar boʻyicha xarajatlar hisobi va tannarx hisoblash. "Standart-kost" va "Direkt-kosting" usullari.

10-mavzu. Xususiy kapital hisobi

Xususiy kapital, uning tarkibi va bu soxada hisobning vazifalari. Kapitalni tashkil qilish manbalari. Ustav kapitalining shakllanishini hisobga olish. Ustav kapitaliga ulushlari bo'yicha ta'sischilarning qarzlari hisobi. Emission daromad va ustav kapitali shakllanishida kurs farqini hisobga olish. Rezerv kapitalining shakllanishi va ishlatilishi hisobi. Kelgusi xarajatlar va to'lov rezervlarini tashkil qilish hamda ulardan foydalanish hisobi. Sotib olingan xususiy aksiyalarni hisobga olish. Maqsadli moliyalashtirish bo'yicha tushumlarni hisobga olish.

12-mavzu. Majburiyatlar hisobi

Majburiyatlar tushunchasi va ularni baholash. Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilarga to'lanadigan schetlar. Soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar hisobi.

Foyda solig'ini hisoblash va to'lash tartibining hisobi. QQS va uni hisoblash hamda to'lash tartibi. Aksiz solig'i va uni hisoblash tartibi. Mulk va yer soliqlarini hisoblash va to'lash tartibi. Yagona ijtimoiy to'lovlar va davlat maqsadli jamg'armalariga to'lovlar bo'yicha majburiyatlar hisobi. Ta'sischilar oldidagi majburiyatlarni hisobga olish. Qisqa va uzoq muddatli kredit va karzlar bo'yicha majburiyatlar hisobi. Turli kreditorlar bo'yicha majburiyatlarni hisobi.

13-mavzu. Moliyaviy natijalar hisobi

Moliyaviy xo'jalik faoliyatining asosiy yo'nalishlari. Moliyaviy natijalar ko'rsatkichlari va ularning shakllanishi. Davr xarajatlarini hisobga olish.

Moliyaviy faoliyat bo'yicha xarajatlar hisobi. Asosiy (operatsion) faoliyatdan olingan daromadlar, asosiy faoliyatdan olingan boshqa daromadlar, moliyaviy faoliyatdan olingan daromadlar, yakuniy moliyaviy natija hisobi. Soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni to'lash uchun foydaning ishlatilishini hisobga olish. Taqsimlanmagan foydaning shakllanishi va ishlatilishi hisobi.

4-mavzu. Moliyaviy xisobotlarni tuzish va takdim etish

Moliyaviy hisobotning vazifasi, uning tarkibi. Moliyaviy hisobotni tuzishga tayyorgarlik ko'rish tartibi. Moliyaviy hisobotdan foydalanuvchilar. Buxgalteriya balansi. Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot. Pul oqimlari to'g'risidagi hisobot. Xususiy kapital to'g'risidagi hisobot. Moliyaviy hisobotga tushuntirishlar, ilovalar va izohlar. Soliq va statistik hisobotlar tarkibi.

Moliyaviy hisobot ma'lumotlari va unga auditorlarning xulosasining zaruriyligi.

II bo'lim. "Audit"

1 qism. Audit nazariyasi

2.1. Auditning mohiyati, uning maqsadi va vazifalari

Auditning paydo bulishi va rivojlanishi. Audit va auditorlik faoliyatining mohiyati. O'zbekiston Respublikasining moliyaviy nazorat tizimida auditning tutgan

o'zni. Audit maqsadi va vazifalari. Auditorlik faoliyatining rivojlanish bosqichlari. Tasdiqlovchi audit. Maqsadli sistemali audit. Tavakkalchilikka asoslangan audit. Audit va buxgalteriya hisobi o'rtasidagi farqlar. Audit va taftish, ularning o'xshashlik va farqli tomonlari.

Auditorlik faoliyatining tashkiliy asoslari: majburiy auditorlik tekshiruvi; tashabbus tarzidagi (ixtiyoriy) auditorlik tekshiruvi; nazorat qiluvchi yoki huquqni muhofaza qiluvchi organlar tashabbusiga ko'ra audit o'tkazish xususiyatlari. Operatsion audit. Muvofiqlik auditi. Moliyaviy hisobot auditi. Ichki va tashqi audit. Auditorlik tashkilotlarining professional xizmatlari.

2.2. O'zbekiston Respublikasida auditorlik faoliyatini tashkil qilishning huquqiy asoslari

O'zbekistonda auditorlik faoliyatini me'yoriy tartibga solish tizimi, uning elementlari. O'zbekiston Respublikasining "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi Qonuni va uning ahamiyati. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 365-sonli "Auditorlik faoliyatini takomillashtirish va auditorlik tekshirishlarining ahamiyatini oshirish to'g'risida"gi Qarori va uning mohiyati. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 19-avgustdagi "O'zbekiston Respublikasida Auditorlik faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3946 sonli qarorini mohiyati. O'zbekiston buxgalterlar va auditorlarining milliy assotsiatsiyasi (O'BAMA) va uning faoliyat yo'nalishlari. O'zbekiston Auditorlar Palatasi (O'AP) va uning faoliyati. Auditorlik faoliyatining milliy standartlari. Auditorlik tashkilotlarining huquqlari, majburiyatlari va javobgarliklari.

2.3. Auditorlik kasbiga malakaviy va axloqiy talablar

Auditorlik kasbiga malakaviy talablar va auditorlik faoliyatini litsenziyalash. Auditorlik faoliyatini amalga oshirish uchun litsenziya berish, litsenziya berishni rad etish, litsenziyaning amal qilish muddatini to'xtatish, bekor qilish, to'xtatib turish yoki amal qilishini tiklash. Auditning Axloq kodeksi. Auditor axloqi (yetikasi). Vijdonlilik va obyektivlik. Professional kompetentlilik. Maxfiylik. Omma uchun axborotni taqdim etish. Boshqa auditorlar bilan munosabatlar. Auditorlik tashkiloti va auditorlarning mustaqilligi. Auditor ishlarining sifatini nazorat qilish. Dastlabki, joriy va keyingi nazorat.

2.4. Auditda muhimlik tushunchasi va auditorlik tavakkalchiligi

Muhimlik tushunchasi, muhimlik darajasi, uni aniqlash va audit o'tkazishda qo'llash. Muhimlik tushunchasi va uning auditdagi ahamiyati. Muhimlik darajasi, uni aniqlashda qo'llaniladigan asosiy ko'rsatkichlar tizimini shakllantirish tartibi. Muhimlik darajasini auditda qo'llash tartibi. Auditorlik riski tushunchasi, auditorlik risklarning maqbul to'plami, uning elementlari va ularni baholash. Auditorlik riski

tushunchasi, auditorlik risklarning maqbul to'plami va unga ta'sir ko'rsatadigan shart-sharoitlar. Auditorlik risklar maqbul to'plamining elementlari va ularni baholash. Muhimlik darajasi va auditorlik riski tushunchalarining o'zaro bog'liqligi.

2.5. Auditorlik tekshirishni rejalashtirish

Auditorlik tekshiruvini rejalashtirishning maqsadi va vazifalari. Auditni rejalashtirishning bosqichlari. Auditni dastlabki rejalashtirish. Auditning umumiy rejasini tayyorlash va tuzish. Audit dasturini tayyorlash va tuzish. Auditni rejalashtirishning asosiy tamoyillari. Uyg'unlik, uzluksizlik va maqbullik tamoyillari. Korxonani auditorlik tekshiruvidan o'tkazish ishchi dasturi va auditorlik xizmati ko'rsatish haqida shartnoma hamda boshqa zarur hujjatlarni tuzish.

2.6. Auditorlik tekshirish vaqtida buxgalteriya hisobi tizimini va ichki nazoratini o'rganish hamda baholash

Tekshiriladigan korxonada (mijoz) faoliyatini o'rganish. Buxgalterlik hisobining tashkil yetilishini o'rganish. Korxonada buxgalteriyasining tashkiliy tuzilmasi, tashkiliy tuzilmada ko'rsatilgan har bir xodimning vazifalari va mas'uliyatlarining bayoni; hisob siklining muhim uchastkalari bo'yicha hujjatlar aylanish reja-grafigini tekshirish. Korxonada hisob siyosatini o'rganish. Ichki nazorat tizimini o'rganish. Nazorat muhiti. Korxonadagi buxgalterlik hisobi tizimi. Nazorat amallari.

2.7. Auditorlik dalillar

Auditorlik dalillar tushunchasi. Auditorlik dalillarning tayinlanishi va oldiga qo'yiladigan talablar. Auditorlik dalillarning turlari. Auditorlik dalillarning manbalari. Auditorlik amallari va auditorlik dalillarni to'plash. Auditorlik dalillarni olish usullari. Analitik protseduralar (tahliliy amallar). Auditorlik tashkilotining ish hujjatlari.

2.8. Ekspert ishlaridan va boshqa auditorlik tashkiloti ma'lumotlaridan foydalanish

Ekspert tushunchasi. Ekspert ishlaridan auditorlik dalil sifatida foydalanish. Ekspert xizmati bo'yicha pudrat shartnomasi. Ekspert xulosasi. Ekspert xulosasining kirish, tekshirish va xotima qismlari. Boshqa auditorlarning ishi natijalaridan foydalanish. Asosiy auditor. Boshqa auditor. Boshqa auditor taomillari. Asosiy auditor javobiga qo'yiladigan talablar. Asosiy va boshqa auditorlarning javobgarligi.

2.9. Auditorlik tanlash

Auditorlik tanlash tushunchasi. Auditorlik tanlash usullari. Muvofiq (mos) kelishni tanlab tekshirish. Mohiyatan tanlab tekshirish. Tanlash ko'lami. Kuzatish birligi. Tanlash birligi. Tanlash uslublari. Saylab olish hajmi. Salmoqli (reprezentativ) tanlash. Tanlangan ma'lumotlarni tekshiriladigan to'plamga tadbiiq

qilish. Tekshiriladigan to‘plam. Tasodifiy tanlash. Sistematik tanlash. Uyg‘unlashgan tanlash. Tanlash uslubini shakllantirish, tanlash xatarlari va natijalarni baholash.

2.10. Auditorlik tekshiruvining yakuniy bosqichi

Auditorlik tekshiruvlar natijalarini umumlashtirish va baholash. Auditorlik xulosasi va hisoboti. Auditorlik hisobotining tuzilishi. Auditorlik hisobotining kirish qismi. Auditorlik hisobotining tahliliy qismi. Auditorlik hisobotining yakuniy qismi. Auditorlik hisoboti uchun javobgarlik. Auditorlik xulosasining tuzilishi. Auditorlik xulosasida adresat. Auditorlik xulosasining kirish qismi. Auditorlik xulosasining qayd etish qismi. Auditorlik xulosasining yakuniy qismi. Auditorlik xulosasining sanasi. Auditorlik xulosasidagi imzolar. Auditorlik xulosalarining turlari. Ijobiy auditorlik xulosasi. Salbiy auditorlik xulosasi. Auditorlik xulosasini tuzishdan bosh tortish. Auditorlik xulosasi uchun javobgarlik.

2.11. Xalqaro auditorlik tashkilotlari va kompaniyalari, ularning rivojlanish tarixi

Xalqaro auditorlik tashkilotlari. Buxgalteriya hisobi standartlari bo‘yicha qqmita (IASC), Xalqaro buxgalterlar federatsiyasi (IFAC), Xalqaro auditorlik amaliyoti qo‘mitasi (IAPS)ning faoliyat yo‘nalishlari. Xalqaro auditorlik kompaniyalari. “Katta to‘rtlik” tarkibiga kiruvchi auditorlik kompaniyalari. Price Waterhouse, KPMG, Ernst and Young, Deloitte Touche Tohmatsu International auditorlik kompaniyalari va ularning faoliyat yo‘nalishlari.

2.12. Chet mamlakatlarda auditorlik faoliyati

AQSHda auditorlik faoliyati. Germaniyada auditorlik faoliyati. Buyuk Britaniyada auditorlik faoliyati. Fransiyada auditorlik faoliyati. Italiyada auditorlik faoliyati. Ispaniyada auditorlik faoliyati.

Yaponiyada auditorlik faoliyati. Xitoyda auditorlik faoliyati. Hindistonda auditorlik faoliyati. Janubiy Koreyada auditorlik faoliyati. Saudiya Arabistonida auditorlik faoliyati.

Rossiya Federatsiyasida auditorlik faoliyati. Ukrainada auditorlik faoliyati. Belarus Respublikasida auditorlik faoliyati. Ozarbayjonda auditorlik faoliyati. Qozog‘istonda auditorlik faoliyati.

2.13. Auditning xalqaro standartlari

Audit standartlari haqida tushuncha. *Xalqaro audit standartlarini ishlab chiqish va tatbiq etish jarayoni*. Audit standartlarining asosiy tarkibiy qismlari. Audit standartlarining turlari: umumiy standartlar, ishchi standartlar, hisobot standartlari, maxsus standartlar.

2.14. Ichki audit asoslari

Moliyaviy nazorat tizimida ichki auditning o'рни. Ichki auditning me'yoriy-huquqiy asoslari. Ichki audit xizmatini tashkil etish. Ichki auditni rejalashtirish. Ichki audit usullari. Ichki auditni o'tkazish. Hisobning alohida bo'limlarida ichki auditni o'tkazish tartibi. Ichki audit natijalarini umumlashtirish

2. Qism. AMALIY AUDIT

2.15. O'zbekiston Respublikasining moliyaviy nazorat tizimi va unda auditning tutgan o'рни

«Amaliy audit» fani predmeti, obyektlari va funksiyalari, xamda boshqa fanlar bilan aloqasi. Davlat nazoratini tashkiliy tuzilmasi. Iqtisodiy nazorat tizimida tashqi audit. Moliyaviy nazorat tizimi: Davlat moliyaviy nazorati; idoraviy nazorat; jamoa nazorati va mustaqil nazorat. Davlat moliya nazoratini darajalar bo'yicha qayta tashkil qilish masalalari va ularni hal etish yo'llari. Hukumat organlari miqyosida moliyaviy nazoratni takomillashtirish: Ijro etuvchi hukumat organlari nazorati; qonun chiqaruvchi organlar moliyaviy nazorati va sud organlari moliyaviy nazoratini tashkil qilish va rivojlantirish muammolari. Moliyaviy hisobot auditi hamda operatsion auditni takomillashtirishda davlatning o'рни.

2.16. Asosiy vositalar xarakati bilan bog'liq muomalalar auditi uslubiy muammolari

Asosiy qonun va me'yoriy hujjatlar. tekshiruv maqsadi va vazifalari. Tekshiruv uchun axborot manbalari. Auditorlik tekshiruv uchun reja va dastur. auditorlik amallar Asosiy vositalar xarakati bilan bog'liq muomalalar operatsiyalarni tekshirish uslubiyoti. Moliyaviy hisob amaliyotida mavjud bo'ladigan ayrim xatoliklar.

2.17. Nomoddiy aktivlar xarakati bilan bog'liq muomalalar auditi uslubiy muammolari.

Asosiy qonun va me'yoriy hujjatlar. tekshiruv maqsadi va vazifalari. Tekshiruv uchun axborot manbalari. Auditorlik tekshiruv uchun reja va dastur. auditorlik amallar Nomoddiy aktivlar xarakati bilan bog'liq muomalalar operatsiyalarni tekshirish uslubiyoti. Moliyaviy hisob amaliyotida mavjud bo'ladigan ayrim xatoliklar.

2.18. Tovar moddiy zaxiralari xarakati bilan bog'liq muomalalar auditining uslubiy muammolari

Tovar moddiy zaxiralari auditining asosiy qonun va me'yoriy hujjatlar xamda tekshiruv maqsadi va vazifalari. Tekshiruv uchun axborot manbalari. Auditorlik tekshiruv uchun reja va dasturi. Tovar moddiy zaxiralari xarakati bilan bog'liq

muomalalar operatsiyalarni tekshirish uslubiyoti. TMZlar moliyaviy hisobi amaliyotida mavjud bo‘ladigan ayrim xatoliklar.

2.19. Xisob-kitob, kredit va boshqa qarzlarni bo‘yicha muomalalar auditining uslubi

Asosiy qonun va me‘yoriy hujjatlar. tekshiruv maqsadi va vazifalari. Tekshiruv uchun axborot manbalari. Auditorlik tekshiruv uchun reja va dastur. auditorlik amallar Xisob-kitob, kredit va boshqa qarzlarni bilan bog‘liq muomalalar operatsiyalarni tekshirish uslubiyoti. Xisob-kitob, kredit va boshqa qarzlarni moliyaviy hisob amaliyotida mavjud bo‘ladigan ayrim xatoliklar.

2.20. Xodimlar bilan mehnatga xaq to‘lash bo‘yicha muomalalarni auditining uslubi

Asosiy qonun va me‘yoriy hujjatlar. Auditorlik tekshiruv maqsadi va vazifalari. Tekshiruv uchun axborot manbalari. Auditorlik tekshiruv uchun reja va dastur. Xodimlar bilan mehnatga xaq to‘lash bo‘yicha muomalalar operatsiyalarni tekshirish uslubiyoti. Xodimlar bilan mehnatga xaq to‘lash bo‘yicha moliyaviy hisob amaliyotida mavjud bo‘ladigan ayrim xatoliklar.

2.21. Pul mablag‘lari xarakati bilan bog‘liq muomalalar auditining uslubi

Asosiy qonun va me‘yoriy hujjatlar. Auditorlik tekshiruv maqsadi va vazifalari. Tekshiruv uchun axborot manbalari. Auditorlik tekshiruv uchun reja va dastur. Pul mablag‘lari xarakati bilan bog‘liq muomalalar operatsiyalarni tekshirish uslubiyoti. Pul mablag‘lari moliyaviy hisob amaliyotida mavjud bo‘ladigan ayrim xatoliklar.

2.22. Maxsulot (ish, xizmat)lar ishlab chiqarish, tannarx hisoblash va sotish bilan bog‘liq muomalalar auditining uslubiy muammolari

Asosiy qonun va me‘yoriy hujjatlar. Auditorlik tekshiruv maqsadi va vazifalari. Tekshiruv uchun axborot manbalari. Auditorlik tekshiruv uchun reja va dastur. Maxsulot (ish, xizmat)lar ishlab chiqarish, tannarx hisoblash va sotish bilan bog‘liq muomalalarni tekshirish uslubiyoti. Maxsulot (ish, xizmat)lar ishlab chiqarish, tannarx hisoblash va sotish bilan bog‘liq muomilalarni moliyaviy hisobi amaliyotida mavjud bo‘ladigan ayrim xatoliklar.

2.23. Korxonaning ustavi, qo‘shilgan va rezer kapitallarni auditining uslubiy muammolari

Asosiy qonun va me‘yoriy hujjatlar. Auditorlik tekshiruv maqsadi va vazifalari. Tekshiruv uchun axborot manbalari. Auditorlik tekshiruv uchun reja va dastur. Korxonaning ustavi, qo‘shilgan va rezer kapitallari xarakati bilan bog‘liq muomalalarni tekshirish uslubiyoti. Ushbu kapitalning moliyaviy hisobi amaliyotida mavjud bo‘ladigan ayrim xatoliklar.

2.24. Moliyaviy natijalar auditori uslubiyotining muommalari

Asosiy qonun va me'yoriy hujjatlar. Auditorlik tekshiruv maqsadi va vazifalari. Tekshiruv uchun axborot manbalari. Auditorlik tekshiruv uchun reja va dastur. Moliyaviy natijalar xarakati bilan bog'liq muomalalar operatsiyalarni tekshirish uslubiyoti. Moliyaviy natijalarning moliyaviy hisobi amaliyotida mavjud bo'ladigan ayrim xatoliklar.

2.25. Auditorlik tekshiruvi natijalari bo'yicha auditorlik hisoboti va xulosasini tayyorlash

Auditorlik tekshiruvi natijalari bo'yicha auditorlik hisobotini tayyorlash tartibi.

Auditorlik xulosalarining tarkibi va ular mazmuni. Qo'shimcha sharh berilmagan shartsiz auditorlik xulosalari. Izohsiz auditorlik xulosalari va uning salmog'i. Qo'shimcha sharh berilmagan, tushuntirish qismi mavjud yoki shakli o'zgargan auditorlik xulosalari. Noaniqlik holati. Noaniqlik holati mavjud sharoitida tushuntirish abzatsi. Hisob prinsiplari o'zgargandagi tushuntirish abzatsi. Tushuntirish abzatsi talab qiladigan tartib va taqqoslashlarga ta'sir qiluvchi holatlar. Standart hamkorlikdagi auditorlik xulosasi. Qo'shimcha sharh berilmagan xulosalar taqdim etishdan chetlatish shartlari. Fikr berishdan bosh tortish hollari.

2.26. Operatsion audit asoslari va ekologik auditni tashkil qilish

Operatsion auditda iqtisodiy samaradorlik va uning mezonini bo'lgan to'la mehnat unumdorligini baholash. Ishlab chiqarish bosqichi auditori va operatsion audit vazifalarini ajratish. Operatsion auditda iqtisodiy tahlil usullarini qo'llash. Operatsion audit turlari. Mijozning axborotlar bazasini yetarliligi va ishonchliligini baholash. Operatsion audit natijalarini umumlashtirish. Ekologiya auditining maqsadi, vazifalari va mohiyati. Ekoaudit ko'rinishlari, bosqichlari, usullari va mezonlari. Ekoaudit dasturini tuzish: auditdan o'tkazilishi kerak bo'lgan tashkilotning tabiatni muhofaza qilish faoliyatini milliy va xalqaro qonunchilikka mosligi; tabiiy tashqi muhitga o'tkazilayotgan ta'sirini o'rganish uchun korxonalarda ekologik vaziyatni baholash; korxonalarda tabiatni muhofaza qilish dasturlarini o'tkazish va hokazo. Audit o'tkazish jarayonida e'tibor qaratilishi kerak bo'lgan muammolar (atmosfera, suv havzalariga chiqariladigan zararli moddalar, zararli chiqindilar miqdori shovqin darajasi). Obyektlar auditori jadvalini ishlab chiqarish. Korxonalar va tashkilotlarni ekoaudit o'tkazish uchun tayyorlash va ekosertifikatsiya xalqaro miqyosda ekoaudit bo'yicha aloqalarni tashkil qilish. O'zbekistonda ekoauditni tashkil qilish va rivojlantirish muammolari.

2.27. Nazorat maslahatchi auditorlik tizimlari va audit ish sifati nazorati

Nazorat-maslahatchi auditorlik tizimlarini (NMAT) tashkil qilish zarurati.

Auditorlik tizimining funksional va ta'minlovchi qismlari. Tashqi auditning maslahat berish funksiyalari. Maslahat beruvchi va nazorat auditining subyektlari, maqsadlari va vazifalari. Konsultativ maslahatchi audit. Nazorat maslahatchi auditorlik tizimlarining o'xshash strategiyalari. Nazorat maslahatchi auditorlik tizimlarini tashkil qilish variantlari va jarayonlarini modellashtirish. O'zbekiston NMATni tashkil qilish muammolari. Auditorlar ish sifatini nazorat qilish tizimi va testlarini ishlab chiqish.

2.28. Auditorlik xulosalarida beriladigan sharhlar

Qo'shimcha sharh berilmagan shartsiz auditorlik xulosalari. Izohsiz auditorlik xulosalari va uning salmog'i. Qo'shimcha sharh berilmagan, tushuntirish qismi mavjud yoki shakli o'zgargan auditorlik xulosalari. Noaniqlik holati. Noaniqlik holati mavjud sharoitida tushuntirish abzatsi. Hisob prinsiplari o'zgargandagi tushuntirish abzatsi. Tushuntirish abzatsi talab qiladigan tartib va taqqoslashlarga ta'sir qiluvchi holatlar. Standart hamkorlikdagi auditorlik xulosasi. Qo'shimcha sharh berilmagan xulosalar taqdim etishdan chetlatish shartlari. Fikr berishdan bosh tortish hollari.

2.29. Eksport-import va valyuta muomalalari auditi

Eksport muomalalari auditining maqsadi, vazifalari va manbalari. Korxonalarda iqtisodiy aloqalarni yo'lga qo'yishning tahlili va xalqaro iqtisodiy shartnomalar ishtirokchilar tavakkalchiligini baholash. Sertifikat, kvotasiz eksportga jo'natilishi mumkin bulmagan muhim va strategik ashyolar ro'yxatga kirgan tovarlar eksporti auditi va bu tovarlar uchun litsenziya mavjudligi nazorati. Import muomalalari samaradorligi auditi. Muomalalar bo'yicha ichki nazorat tizimini baholash va audit dasturi. Import tovarlarini soliqqa tortish: QQS, aksiz. Import tovarlari bo'yicha kreditorlik qarzlarning realligini aniqlash. Bojxona qiymati yoki baho qiymati o'rtasidagi farq va o'xshashlik tomonlari, bu tushunchalarning iqtisodiy ahamiyati. Bojxona qiymati auditini tashkil qilishdan maqsad. Boj qiymatini aniqlash usullari. Bojxona auditini o'tkazishning asosiy va muhim usullari. Bojxona auditi bo'yicha xalqaro tajriba. Valyuta muomalalarining auditi. Valyuta muomalalari nazorati bo'yicha nazorat testlarini tuzish. Valyuta mablag'laridagi debitorlik va kreditorlik qarzlari bo'yicha kurs farqlari hisobining auditi. Valyuta tavakkalchiligini baholash.

2.30. Kompyuter tizimi muhitida audit o'tkazish

Kompyuter tizimi muhitida audit o'tkazish va auditning kompyuterli metodi. Ma'lumotlarni elektron tahlil qilish sharoitida audit. Kompyuter tizimini audit aspektlariga ta'siri (rejalashtirish, ichki nazorat tizimini o'rganish, xo'jalik muammolari). Avtomatlashtirish darajasini baholash. Nazorat-maslahatchi auditorlik tizimlarini (NMAT) tashkil qilish zarurati. Tashqi auditning maslahat berish funksiyalari. Konsultativ maslahatchi audit. Nazorat maslahatchi auditorlik

tizimlarining o'xshash strategiyalari.

III. Bo'lim. Iqtisodiy tahlil

3.1. Raqobatdosh iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida iqtisodiy tahlilning ilmiy asoslari

Bilish nazariyasi va iqtisodiy tahlil. Bozor iqtisodi va iqtisodiy tahlil. Iqtisodiy tahlil boshqaruvning muhim funksiyasi ekanligi. Iqtisodiy tahlil fanining shakllanishi hamda rivojlanishi.

3.2. Iqtisodiyotni modernizatsiyalashda iqtisodiy tahlilning mazmuni, predmeti va vazifalari

Iqtisodiy tahlilning mazmuni, predmeti va vazifalari hamda bu boradagi qarashlar.

3.3. Zamonaviy iqtisodiyotda iqtisodiy tahlilning metodi, metodikasi va metodologiyasi

Iqtisodiy tahlilning metodi va uning o'ziga xos jihatlari. Iqtisodiy tahlilning metodikasi va bu boradagi qarashlar. Iqtisodiy tahlilning metodologiyasi va uning asosiy elementlari. Iqtisodiy tahlilning o'ziga xos usullari va ularni takomillashtirish masalalari.

3.4. Iqtisodiy tahlilning iqtisodiy-matematik usullari

Iqtisodiy-matematik usullarning turlari va ularning takomillashtirish yo'llari. Determinallashtirgan modellar. Staxostik modellar. Chiziqli dasturlash. Nazariy o'yin usullari.

3.5. Iqtisodiy tahlilning turlari va ularni amaliyotga qo'llash masalalari

Zamonaviy iqtisodiyotda iqtisodiy tahlilning turlarga ajratish zaruriyati va ularning istiqbollari. Moliyaviy tahlil. Boshqaruv tahlili. Tezkor, joriy va istiqbolli tahlil. Kompleks tahlil. Funktsional qiymat tahlili. Diagnostik tahlil. Tahlilning boshqa turlari.

3.6. Korxonaning faoliyatining asosiy ko'rsatkichlari hamda ularning o'rganishning uslubiy asoslari

Korxonaning tashkiliy-texnik jihatlari ifodalovchi ko'rsatkichlar va ularning tahlili. Mahsulot ishlab chiqarish va sotishning muhim ko'rsatkichlari hamda ularning tahlili. Mehnat resurslari ko'rsatkichlari va ulardan samarali foydalanishning tahlili. Asosiy vositalar va ulardan samarali foydalanishning tahlili. Ishlab chiqarish zaxiralari tahlili. Xarajatlar va mahsulot ishlab chiqarish tannarxi tahlili. Moliyaviy natijalar hamda rentabellik ko'rsatkichlari tahlili. Moliyaviy holat tahlili. Pul oqimlari

tahlili. Xusuiy kapital tahlili.

08.00.08. – “Buxgalteriya hisobi” ixtisosligi bo‘yicha tayanch doktorantura (PhD)ga kirish sinovida bilim darajasini belgilovchi mutaxassislik fanidan davoglarlar bilimini baholash mezonlari

“Tayanch doktorantura(phd)ga kirish sinovida bilim darajasini belgilovchi mutaxassislik” fani bo‘yicha da‘voglarlar bilimini baholash 2 bosqichda amalga oshiriladi. Birinchi bosqich yozma-og‘zaki suhbat ko‘rinishida bo‘lib da‘vogarning bilimi 50 ball bilan baholanadi. Ikkinchi bosqich yozma ish ko‘rinishida bo‘lib unda ham da‘vogarning bilimi 50 ball doirasida baholanadi. Da‘voglarlar tomonidan mutaxassislik fanlarini o‘zlashtirganlik darajasini aniqlash va baholash uchun 08.00.08. – “Buxgalteriya hisobi” ixtisosligi bo‘yicha tayanch doktorantura (PhD)ga kirish sinovida bilim darajasini belgilovchi mutaxassislik fani dasturida nazarda tutilgan mavzular kiritilgan.

Yozma – og‘zaki suhbatning baholash mezonlari

Tayanch doktorantura(PhD)ga kiruvchilarning suhbat bo‘yicha savollarga bergan yozma-og‘zaki javoblarni baholashda ularning fanni medologiyasi, uslubi, predmeti, rivojlanish tarixi, tadqiqot yo‘nalishi, buxgalteriya hisobining nazariy-amaliy asoslari, buxgalteriya hisobining obyektlarini hisobga olish va ularni takomillashtirish, halqaro standartlar bilan milliy standartlar uyg‘unligi, korporativ mulk munosabatlari sharoitida hisobni tashkil qilish, auditning nazariy-amaliy asoslari, amaliy audit, korxonaning mulkiy holatini auditi, korxonaning moliyaviy holatini auditi, moliyaviy hisobotlar auditi, muvofiqliq auditi, tasdiq auditi, iqtisodiy tahlilning nazariy –amaliy asoalari, korxonaning xo‘jalik faoliyati tahlili, korxonaning moliyaviy holati tahlili, korxonaning mulkiy holati tahlil, moliyaviy hisobotlarni prognoz tahlili kabilarni bilish qobiliyati aniqlanadi. Imtihon biletlaridagi har bir savolni javobi quyidagi talablarga javob berishi kerak:

1. Bayon qilingan materialning to‘laligi va mazmunliligi.
2. Berilgan javobni imtihon biletidagi savolga mosligi.
3. Berilgan javobning mantiqan ketma-ketligi va lo‘ndaligi.
4. Ilmiy-uslubiy tilda bayon qilinish darajasi, aniq ta‘riflar va atamalardan foydalanilishi.
5. Fan va texnika taraqqiyoti yutuqlarini amaliyot bilan bog‘lay olishi va amaliy ilmiy – amaliy ahamiyatini tushuna olish qobiliyatini mavjudliligi.
6. Milliy iqtisodiyotni rivojlantirish borasida Xukumat qarorlari va ularni ijrosini ta‘minlashda buxgalteriya hisobi, audit va iqtisodiy tahlilning o‘rni va ahamiyatini tushunish darajasi.

7. Ilm Fan borasidagi Davlat siyosati va xuquqiy me'yoriy xujjatlarni tushuna olish darajasini mavjudligi.

8. O'z fikrini bayon qila olishi, mustaqil fikrlashi, bunda nazariya va amaliyotga tanqidiy yondoshilganligi.

Suhbat bo'yicha yozma-og'zaki javoblarni baholash unga qo'yilgan yuqoridagi talablardan kelib chiqib, quyidagi mezonlar asosida amalga oshiriladi:

- Tayanch doktoranturaga kiruvchilarning mutaxassislik fanini bilishi ularning berilgan variantdagi barcha savollarga yuqoridagi talablarga to'la javob bergani holda, unga fan uchun ajratilgan umumiy ballning 43 – 50gacha miqdorda ball qo'yiladi.

- Tayanch doktoranturaga kiruvchilarning mutaxassislik fanini bilishi ularning berilgan variantdagi barcha savollarga yuqoridagi talablarga to'la javob berishga harakat qilgan bo'lsa, unga umumiy ballning 35 -42 ball qo'yiladi.

- Tayanch doktoranturaga kiruvchilarning mutaxassislik fanini bilishi ularning berilgan variantdagi savollar mohiyatini yuzaki (yoki qisman) ochib bergan bo'lsa, lekin ular bilan bog'liq bo'lgan ma'lumotlarni bermagan va bayonda mantiqiy yaxlitlikka erishmagan bo'lsa, umumiy ballning 28 – 34 ball qo'yiladi.

Tayanch doktoranturaga kiruvchilarning mutaxassislik fanini bilishi ularning berilgan variantdagi savollar mohiyatini ocha olmagan va unga izoh bermagan bo'lsa umumiy ballning 0 – 27 ball qo'yiladi va talabgor ijobiy baholanmagan bo'ladi.

Yozma ish bo'yicha baholash mezonlari:

Da'vogarlarning bilimni yozma ish ko'rinishda baholash uchun 3ta savoldan iborat ko'p variantli biletlar tuziladi. Har bir savol uchun ballar qo'yiladi. Birinchi va ikkinchi savol uchun javoblarni 15 ball, uchinchi savol uchun javoblarni 20 ball bilan baholash ko'zda tutilgan.

Yozma ish bo'yicha da'vogarlarning bilimlarini baholash mezonlari quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

5 (A'lo)	“Yozma ish” variantlarida qo'yilgan savollarga nazariy jihatdan to'g'ri va ijodiy yondoshgan holda ilmiy qarashlar bilan ifoda etilgan javoblar keltirilgan hamda mustaqil fikr mulohazalar va xulosalar bilan boyitilgan bo'lsa 43 – 50 gacha miqdorda ball qo'yiladi.
4 (Yaxshi)	Qo'yilgan savollarga to'liq javob berishga harakat qilgan, nazariy jihatdan to'g'ri va ijodiy yondoshgan holda ilmiy qarashlar bilan ifodalangan, lekin ularning mohiyatini, xususiyatini, u bilan bog'liq tushunchalarni, hamda ta'sir etuvchi omillarni bayon etishda kamchiliklarga yo'l qo'ygan yoki bildirilgan fikrlarni va masalani yechimini to'la asoslay olmagan holda 35 -42 ball qo'yiladi.
3 (Qoniqarli)	Da'vogar qo'yilgan savollar mohiyatini yuzaki(yoki qisman) ochib bergan va masalani yechishga urinish qilgan bo'lsa, lekin u bilan bog'liq bo'lgan tushunchalar xaqida to'liq ma'lumotni

	yoritmagan bo'lsa, shuningdek fikr-muloxazalar va xulosalar bayon etilmagan bo'lsa 28 – 34 ball qo'yiladi.
Qoniqarsiz	Da'vogar savollarga va masalaga yechim topmagan va ularga izox bermagan bo'lsa 0 – 27 ball qo'yiladi

Fan bo'yicha umumiy bahoni aniqlash tartibi.

Baxo	Da'vogarning bilimi darajasi
A'lo	Yozma-og'zaki suhbat va Yozma ishda ko'zda tutilgan ballarni yig'indisini asosida aniqlanadi. To'plangan ballar 86-100 ballni tashqil qilganda qo'yiladi.
Yaxshi	Yozma-og'zaki suhbat va Yozma ishda ko'zda tutilgan ballarni yig'indisini asosida aniqlanadi. To'plangan ballar 71-86 ballni tashqil qilganda qo'yiladi.
Qoniqarli	Yozma-og'zaki suhbat va Yozma ishda ko'zda tutilgan ballarni yig'indisini asosida aniqlanadi. To'plangan ballar 55-70 ballni tashqil qilganda qo'yiladi.
Qoniqarsiz	Yozma-og'zaki suhbat va Yozma ishda ko'zda tutilgan ballarni yig'indisini asosida aniqlanadi. To'plangan ballar 0-54 ballni tashqil qilganda qo'yiladi.

FOYDALANISH UCHUN TAVSIYA ETILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

I.O'zbekiston Respublikasi qonunlari

- 1.1. O'zbekiston Respublikasining "Buxgalteriya hisobi to'g'risida" gi Qonuni. 2016. 13-aprel.
- 1.2. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi: O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi. Toshkent: "Adolat", 2003. 496 b.
- 1.3. O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi(yangi tahrir): Rasmiy nashr-Lex.uz. 2020
- 1.4. O'zbekiston Respublikasining "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi Qonuni (Yangi tahrirda). // O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2009. 37-son, 403-modda. Keyingi o'zgarish va qo'shimchalar bilan. Toshkent: 2009.

II.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmon va qarorlari

- 2.1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Qimmatli qog'ozlar bozorini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2006-yil 27-sentyabrdagi PQ-475-sonli qarori. // O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlar to'plami, Toshkent:2006.
- 2.2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Auditorlik tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish hamda ular ko'rsatayotgan xizmatlar sifati uchun javobgarlikni oshirish to'g'risida"gi 2007-yil 4-apreldagi PQ-615-sonli Qarori. //O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, Toshkent:, 2007. 11-son, 96-modda.
- 2.3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Auditorlik tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini oshirish yuzasidan qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 2005-yil

2-iyuldagi PQ-907-sonli qarori. // O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, Toshkent:2008. 8-son,

2.4.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 2020-yil 24-fevraldagi PQ-4611 – sonli qaror. <https://lex.uz/docs/-4746047>

III. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarorlari

3.1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi “Mahsulot (ish, xizmat) ishlab chiqarish va uni sotish harajatlari tarkibi va moliyaviy natijalarni shakllantirish tartibi to‘g‘risida”gi Nizom. 1999-yil 5-fevral № 54. qarori .Keyingi o‘zgarish va qo‘shimchalar bilan. Toshkent: 2009.

IV.O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari

4.1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan quramiz. Toshkent: “O‘zbekiston”, 2017. - 488 b.

4.2. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. Mamlakatimizni 2016-yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017-yilga mo‘ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustivor yo‘nalishlariga bag‘ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma’ruza, 2017-yil 14-yanvar. Toshkent: O‘zbekiston, 2017 -104 b.

4.3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 29.12.2020-yil. <https://president.uz/uz/lists/view/4057>

V. Tavsiya etilayotgan adabiyotlar

1. “Buxgalteriya hisobi” bo‘yicha:

1. Karimov A.A., Ibragimov A.K, Rizayev N.K, Imamova N.M. Xalkaro moliyaviy xisobot standartlari. Darslik. - T.: TMI. “Iqtisod-Moliya”, 2020 y. - 392 b. (grif 418-266, 2020-y. 14-avgust)
2. Ibragimov A., Umarov Z., Rizayev N., Hotamov K. Tijorat banklarida moliyaviy xisobotning xalkaro standartlari. Darslik. -T.: TMI. “Iqtisod-Moliya”, 2020-y. - 560 b. (grif 285-201, 2020-y. 4-may)
3. I.Ismanov, N.Toshmamatov, S.Buzrukxanov. Moliyaviy hisob va hisobot. Darslik: T.: “Sano-standart”, 2019. - 560 s Ekzemplary: vsego:100 - XR(100)
4. Ergasheva Sh., Ibragimov A., Rizayev N. Moliyaviy xisobotning xalkaro standartlari O‘quv qo‘llanma. - T.: TDIU. “IQTISODIYOT”, 2019-y. - 321 b. (grif 1000-150, 2018-y. 7-dekabr)
5. Egamberdiyeva S.R. Moliyaviy va boshqaruv hisobi. O‘quv qo‘llanma. – T.: Fan va texnologiya, 2019. 289 b.
6. Kuljonov O., Xusinov I., Jumanazarov S. Buxgalteriya hisobi nazariyasi. O‘quv qo‘llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –237 b.
7. Norbekov D., Misirov K., Tashmanov G‘. Moliyaviy va boshqaruv hisobi. O‘quv qo‘llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –194 b.
8. Xasanov B., G‘aniyev Z., Muxammedova D. Boshqaruv hisobi. O‘quv qo‘llanma.

- T.: Iqtisod-moliya, 2018. –279 b.
9. Karimov A., Kurbanbayev J., Jumanazarov S. Buxgalteriya hisobi. Darslik. –T.:Iqtisod-moliya, 2019. - 512 b.
 10. Karimov A., Kurbanbayev J., Jumanazarov S., Xalilov Sh. Moliyaviy hisob va hisobot. O‘quv qo‘llanma. –T.:Iqtisod-moliya, 2018. - 400 b.
 11. Kuljonov O., Ortiqov X., Yugay L., Tuxsanov X., M.Xayitboyev Moliyaviy hisob. O‘quv qo‘llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –246 b.
 12. Pardayev A., Pardayev B. “Boshqaruv hisobi” T.: G‘.G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi. 2014-yil 251 b.
 13. Misirov K., Kurbanov Z., Abdibayeva T., Ochilov O. Tyeoriya buxgaltyerskogo uchyeta. O‘quv qo‘llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –260 b.
 14. Norbekov D., Maxmudov A., Muxammedova D. Buxgalteriya hisobi. O‘quv qo‘llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –236 b.
 15. Uzbyekiston Ryespublikasi Pryezidyentining “Uzbyekistan Ryespublikasini yanada rivojlantirish buyicha xarakatlar stratyegiyasi tugrisida”gi 2017-yil 7 fyevraldagi PF-4947-sonli Farmoni. <https://lex.uz/docs/3107036>
 16. Karimov A., Muqumov Z, Tulayev M., Kurbanbayev J., Raxmonov Sh. Buxgalteriya hisobining axborot tizimlari. O‘q.qo‘ll. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. – 194 b.
 17. An Introduction to Accounting Theory, 1st edition. UWS, Australia, 2016.
 18. Intermediate Accounting (15th Edition) English, 557 pages, Kieso, Weygandt and Warfield, 2013
 19. Wan Madznah Wan Ibrahim Mohd Rizal Palil “Fundamentals of Business Accounting” 2nd edition Published by Oxford Fajar Sdn. Bhd. Selangor Darul Ehsan, Malaysia, 2014.
 20. Carl S. Warren, James M. Reeve, Jonathan E. Ducae “Financial and Managerial Accounting” 12th edition, South-Western, Cengage Learning, USA, 2014.
 21. Tashnazarov S.N., Tashnazarova D.S. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari. O‘quv qo‘llanma. –C.: SamISI, 2018. -421 b.
 22. Erwin Bakker, Edward Rands, Candice Unsworth, Minette van der Merwe, Asif Chaudhry, Danie Coetsee, Santosh Chris, JohnstoneVarughese, Paul Yeung , Interpretation and Application of IFRS Standards, John Wiley & Sons, 2018

2. “Audit” bo‘yicha:

1. Amaliy audit. Sh.I. Darslik. T.: “Iqtisod-Moliya”, 2018.-443 b.
2. Tuychiyev A., Qo‘ziyev I., Avloqulov A., Sherimbetov I., Avazov I. Audit. Darslik. – T.: “Iqtisod-Moliya”, 2019. – 620 b.
3. Tuychiyev A., Qo‘ziyev I., Avloqulov A., Masharipov O., Avazov I. Audit. Elektron darslik. – T.: TMI. 2021-y.
4. Hamdamov B.K. Auditning xalqaro standartlari. Darslik. – T.: “Iqtisod-Moliya”, 2020. – 320 b.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 19-sentyabrdagi “O‘zbekiston Respublikasida auditorlik faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-3946-son Qarori. <http://lex.uz>
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish bo‘yicha qo‘shimcha chora- tadbirlar

to'g'risida"gi PQ-4611-son Qarori. <http://lex.uz>

7. Qo'ziyev I., Tuychiyev A., Xojiyev M., Yakubov M. Vnutrenniy audit. Uchebnoye posobiye. –T.: "iqtisod-moliya", 2019. – 420 s.
8. Qo'ziyev I.N., Hamdamov B.K., Avazov I.R., Ochilav F.Sh. Auditning xalqaro standartlari. Elektron darslik. –T.: TMI. 2021-y.

3. "Iqtisodiy tahlil" bo'yicha:

1. "Subramanyam K.R. Financial statement analysis. 11th edition. New York, McGraw-Hill Education, 2016. - 814 pages.
2. Lawrence Revsine, W. Bruce Johnson, Daniel W. Collins Financial reporting and analysis. Eighth edition. New York. McGraw-Hill Education, 2021 -1186 pages.
3. Kazakova N.A. Finansoviy analiz. Ucheb. M.: Yurayt, 2018. – 470 s.
4. Jilkina A.N. Finansoviy analiz. Uchebnik. M.: Yurayt, 2018. – 285 s.
5. Barilenko V.I. Kompleksniy analiz xozyaystvennoy deyatelnosti: uchebnik i praktikum dlya vuzov. – Moskva: Izdatelstvo Yurayt, 2023. — 455 s.
6. Tolpegina, O. A. Kompleksniy ekonomicheskiiy analiz xozyaystvennoy deyatelnosti: uchebnik i praktikum dlya vuzov. – Moskva: Izdatelstvo Yurayt, 2023. — 610 s.
7. Raximov M.Y., Kalandarova N.N. Moliyaviy tahlil. Darslik. – T.: Iqtisod-Moliya, 2019. -736 b.
8. Raximov M.Y. Iqtisodiyot subyektlari moliyaviy holatining tahlili. O'quv qo'llanma. – T.: Iqtisod-Moliya, 2015. -392 b.
9. Raximov M. Iqtisodiyot subyektlari moliyaviy holatining tahlili. Uslubiy qo'llanma. – T.: Iqtisod-Moliya, 2015. -156 b.
10. Pardayev M.Q., Isroilov J.I., Isroilov B.I. Iqtisodiy tahlil. O'quv qo'llanma. – T.: Print Line Group, 2017.-533 b.
11. Steven M. Bragg. Financial analysis: A business decision guide. 2nd edition. Colorado, Accounting Tools, Inc., 2014. 325 pages.
12. Shagiyasov T.Sh., Sagdillayeva Z.A., Urmanbekova I.F. Ekonomicheskiiy analiz. /Uchebnik –T.: Iqtisod-Moliya, 2017. – 428 s.
13. Sagdullaeva Z.A., Choriyev I.H., Mahmudov A., Yuldasheva U.A. Iqtisodiy tahlil. Darslik. – T.: Iqtisod-Moliya, 2018. - 404 b.

Internet saytlari:

<http://www.iaa.org.uk>
<http://www.iass.org.uk>
<http://www.aispa.org/index.htm>
<http://www.referat.uz>.
<http://www.gao.gov/>

